

Genişletilmiş Özet

Zorunlu Göç Eden Bireylerde Riskli Alkol Tüketimini ve Sigara Bağımlılığını Yordayan Faktörler

Giriş

Zorunlu göç ve bağımlılık arasındaki ilişki göç öncesinde, göç sırasında ve göç sonrasında birçok risk etmenini içeren çok boyutlu bir yapıdır. Zorunlu göç ile hayatlarında ciddi değişimler yaşayan bireyler birçok stres kaynağına maruz kalmaktadırlar. Göç öncesinde savaş ve baskı ile birlikte travmatik ve stresli yaşam olaylarına maruz kalırken aynı zamanda da anavatanlarını bilinmeyenler ile dolu bir gelecek için bırakarak riskli ve stresli bir göç süreci yaşamışlardır. Yine göç öncesinde yiyecek, su, barınma ve diğer temel ihtiyaç ve kaynaklara ulaşmakta zorluk çekmişlerdir. Güvenli olmayan teknelerde, kapalı trenlerde ya da kamyonlarda seyahat etmiş ve tehlikeli karayollarında yürümüşlerdir ayrıca yolculuk sırasında sıklıkla fiziksel zarar, cinsel şiddet, bulaşıcı hastalıklar, haraç ve insan kaçakçılığına maruz kalmışlardır. Göç öncesinde ve göç sırasında yaşanan travmatik deneyimlerin bireylerin ruh sağlıklarında doğrudan etkili olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra göç sonrasında yaşanan çeşitli stresli yaşam olaylarının bireylerin ruh sağlığına dolaylı etkisi olduğu, stres kaynaklarına aşırı maruz kalmanın travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) şiddetini artırabileceği ve stress kaynaklarının azalmasının TSSB belirtilerini hafifletici rol oynayabileceği ifade edilmektedir. Göç öncesinde, göç sırasında ve göç sonrasında yaşanan travmatik deneyimler ile başa çıkma mekanizması ve kaçma mekanizması olarak alkol ya da madde kullanımı gözlemlenmektedir.

Alan yazında farklı ülkelere zorunlu göç eden bireylerin bağımlılık süreçlerinin araştırıldığı bazı çalışmalarda kültürleşme süreçleri, ruhsal sorunlar, sosyo-ekonomik durum, göç sonrası maruz kalınan stresli yaşam olayları gibi etmenlerin bağımlılık gelişiminde etkili olduğu görülmüştür. Bu kapsamda çalışmanın amacını zorunlu göç eden bireylerin sigara ya da riskli alkol kullanımı sürecini etkileyen göç sonrası etmenleri incelemek oluşturmaktadır. Günlük yaşam stres kaynakları, genel kaygı, genel sağlık algısı, sosyal destek algısı, gruplararası temas ve kültürleşme süreçlerinin bireylerin sigara bağımlılığını ya da riskli alkol kullanımını yordama gücü araştırılmıştır.

Yöntem

Örneklem

Adana ilinde yaşayan 18 yaş üzerinde 2011 yılında ülkelerindeki iç savaş nedeniyle zorunlu göç eden 228 Suriyeli birey çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

İşlem

Bu araştırma için Çukurova Üniversitesine bağlı Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan onay alınmıştır. Tüm katılımcılara sigara ya da alkol kullanımı olup olmadığına bakılmaksızın ölçekler uygulanmış, sonrasında araştırmacı tarafından sigara ya da alkol kullanımı bildiren katılımcıların verileri analize alınmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda katılımcılara ölçekler uygulanmıştır ve katılımcılara uygulanan ölçeklerin tümü ana dilleri olan Arapça'dır. İngilizce orijinal dilinde olan ölçeklerin Suriyeli katılımcılara kendi dillerinde sunulması için bir dizi çeviri ve uyarlama işlemi yapılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Çalışmadaki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin görülebilmesi için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Ardından zorunlu göç eden bireylerde günlük yaşam stres kaynakları, kaygı düzeyi, sosyal destek düzeyi, genel sağlık algısı, yerel halk ile temas düzeyi ve kültürleşme süreçlerinin bu bireylerde gözlenen sigara bağımlılığını ve riskli alkol kullanımını ne düzeyde yordadığını ölçmek için Hiyerarşik Regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Hiyerarşik regresyon modeline 1. adımda girilen kaygı ve genel sağlık algısı değişkeninin modele anlamlı bir katkı sağladığı ve sigara bağımlılığının %10'unu açıkladığı görülmüştür ($F = 10.1, p < .01$). Kaygının modele etkisinin ($\beta = .34, p < .01$) anlamlı olduğu ancak genel sağlığın modele etkisinin ($\beta = -.03, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur. İkinci blokta günlük yaşam stres kaynakları modele eklendiğinde, model gözlenen varyansın %11'ini açıklamıştır ($F = 7.57, p < .01$) ancak günlük yaşam stres kaynakları modele katkısının ($\beta = -.04, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur. Üçüncü blokta kültürleşme sürecine dair değişkenler eklendiğinde model gözlenen varyansın %13'ünü açıklamaktadır ($F = 3.81, p < .01$). Kültürleşme süreçlerini ölçen değişkenlerden kültürel mesafenin ($\beta = -.08, p > .05$), sosyokültürel uyumun ($\beta = -.08, p > .05$), kültürel oryantasyonun ($\beta = -.01, p > .05$) ve psikolojik uyumun ($\beta = .01, p > .05$) modele katkısının anlamlı olmadığı bulunmuştur. Dördüncü blokta gruplararası temas ile ilgili değişkenler eklendiğinde model gözlenen varyansın %14'ünü açıklamaktadır ($F = 2.76, p < .01$). Gruplararası teması ölçen değişkenlerden gruplararası pozitif temasın ($\beta = .005, p > .05$), gruplararası negatif temasın ($\beta = .02, p > .05$) ve gruplararası temasın niceliğinin ($\beta = .07, p > .05$) modele katkısının anlamlı olmadığı bulunmuştur. Beşinci blokta sosyal destek algısı eklendiğinde model gözlenen varyansın %15'ini açıklamaktadır ($F = 2.76, p < .01$). Sosyal destek algısının modele katkısının ($\beta = -.12, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Hiyerarşik regresyon modeline 1. adımda girilen kaygı ve genel sağlık algısı değişkenlerinin gözlenen varyansın %2'sini açıklamıştır ancak modelin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F = 1.91, p > .05$). Kaygının ($\beta = .14, p > .05$) ve genel sağlığın modele katkısının ($\beta = 0.004, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur. İkinci blokta günlük yaşam stres kaynakları modele eklendiğinde, model gözlenen varyansın %2'sini açıklamıştır ancak model anlamlı değildir ($F = 1.35, p > .05$). Günlük yaşam stres kaynaklarının modele katkısının ($\beta = -.04, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur. Üçüncü blokta kültürleşme sürecine dair değişkenler eklendiğinde model gözlenen varyansın %17'sini açıklamaktadır ($F = 5.05, p < .01$). Kültürleşme süreçlerini ölçen değişkenlerden kültürel oryantasyonun ($\beta = -.16, p < .05$) ve psikolojik uyumun ($\beta = .32, p < .01$) modele katkısının anlamlı olduğu ancak kültürel mesafenin ($\beta = .11, p > .05$), sosyokültürel uyumun ($\beta = -.11, p > .05$) modele katkısının anlamlı olmadığı bulunmuştur. Diğer yandan daha önceki modellerde anlamlı olmayan kaygı, modele kültürleşme değişkenlerinin eklenmesi ile anlamlı hale gelmiştir ($\beta = .18, p < .05$). Dördüncü blokta gruplararası temas ile ilgili değişkenler eklendiğinde model gözlenen varyansın %20'sini açıklamaktadır ($F = 4.01, p < .01$). Gruplararası teması ölçen değişkenlerden gruplararası pozitif temasın ($\beta = -.01, p > .05$), gruplararası negatif temasın ($\beta = .10, p > .05$) ve gruplararası temasın niceliğinin ($\beta = -.15, p > .05$) modele katkısının anlamlı olmadığı bulunmuştur. Beşinci blokta sosyal destek algısı eklendiğinde model gözlenen varyansın %20'sini açıklamaktadır ($F = 3.82, p < .01$). Sosyal desteğin modele katkısının ($\beta = .10, p > .05$) anlamlı olmadığı bulunmuştur. Diğer yandan daha önceki modellerde anlamlı olmayan kültürleşme süreçlerinin alt boyutu sosyokültürel uyum, modele sosyal desteğin eklenmesi ile anlamlı hale gelmiştir ($\beta = -.15, p < .05$).

Tartışma

Zorunlu göç ile sigara bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, insan kaynaklı felaketlerin sigara kullanımını artırdığını ifade etmektedir. Suriyeli üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %53'ü savaşın başından itibaren tükettikleri günlük sigara sayısında artış olduğunu bildirmiştir. Kanada'ya yerleştirilen Suriyeli mültecilerin ilk iki yıllık süreçlerinin incelendiği bir çalışmada sigara içme oranlarının ev sahibi toplumdan daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Alan yazında zorunlu göç eden farklı kültürlerden mültecilerle yapılan çalışmalar ile karşılaştırıldığında mevcut çalışmanın kültürleşme süreçlerinin riskli alkol kullanımını yordadığı bulgusu mevcut literatür ile uyumlu gözükmektedir. Kamboçyalı mülteci kadınlar ve aileleriyle yapılan bir çalışmada katılımcıların kültürel uyum sürecinde karşılaşılan stress kaynakları ile başa çıkmak için alkol ya da madde kullanımı olduğu bulunmuştur. Vietnamlı göçmenlerle yapılan bir çalışmada kültürleşme sürecinin başarısız olarak ilerlediği bireylerde yaşanan kültürleşme stresi ve ayrımcılığın alkol kullanma davranışı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak, Suriyeli mültecilerde sigara bağımlılığı ve riskli alkol kullanımını yordayan faktörlerin araştırıldığı bu çalışmada, genel sağlık algısı, günlük stresörler, kültürleşme, temas ve sosyal desteğin sigara bağımlılığını anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur. Genel kaygı düzeyi, genel sağlık algısı, günlük yaşam stres kaynakları, temas ve sosyal desteğin riskli alkol kullanımını anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur.